

Молодіжна агенція з адвокації ромської культури «АРКА»

2025 Річний звіт

Вступне слово керівника

Дорогі друзі, партнери та колеги!

2025 рік команда Молодіжної агенції з адвокації ромської культури «АРКА» прожила разом з усією Україною — в умовах повномасштабної війни, щоденних викликів, втрат і боротьби за майбутнє.

У таких реаліях питання прав людини, культурного різноманіття та включення вразливих спільнот часто відходять на другий план. Але саме в такі моменти особливо важливо не допустити мовчання, стигматизації чи виключення цілих людей і культур із суспільного життя.

Протягом року ми продовжували адвокацію прав ромської спільноти як невід'ємної частини загальнолюдських прав. Ми працювали над темами дискримінації, антициганізму, доступу до освіти, культурної видимості та участі ромів у суспільних процесах.

Водночас для нас було важливо говорити не лише про проблеми, а й про внесок ромської спільноти в українське суспільство, про культуру, історію, пам'ять та сучасний досвід ромів в Україні.

Ми вдячні нашим партнерам, друзям, учасникам подій та всім, хто підтримує нашу роботу. Саме завдяки цій спільній взаємодії ми маємо можливість продовжувати говорити про важливе, зберігати пам'ять, підтримувати культуру та будувати суспільство, у якому є місце для різних голосів.

Володимир Яковенко
Виконавчий директор

Зміст

Проекти й ініціативи	04
Комеморація	06
Культура	10
Освітні програми та робота з молоддю	11
Гуманітарні проекти	13
Міжнародна діяльність	15
Події	18
Фінансовий звіт	19
Донори та партнери	20

Проекти й ініціативи

Молодіжна агенція з адвокації ромської культури «АРКА» –

ромська молодіжна громадська організація, що працює в громадському секторі України з 2018 року, спрямовуючи свої зусилля розвиток ромського молодіжного руху, підтримку та збереження ромської історії та культури, а також побудову міжкультурного діалогу в Україні.

У 2025 році команда «АРКА» продовжувала працювати у кількох ключових напрямках: **адвокація** прав людини, збереження **історичної пам'яті**, розвиток ромської **культури**, **підтримка** громад та міжнародна співпраця.

Упродовж року команда працювала над документуванням **усної історії** ромів в Україні, зокрема свідчень про геноцид ромів під час Другої світової війни. Також долучалася до створення освітніх та публічних ініціатив, присвячених пам'яті ромської спільноти та її видимості в українському суспільстві.

Окремою частиною цієї роботи стала тематико-наративна виставка **«Невидимі. Стійкість: минуле і сучасність ромів»**, створена у партнерстві з Національним історико-меморіальним заповідником «Бабин Яр» та Українським центром вивчення історії Голокосту.

Проекти й ініціативи

Важливою частиною напрямку **адвокації** стали публічні дискусії, просвітницькі кампанії та інформаційні матеріали, спрямовані на розвиток міжкультурного діалогу та боротьбу зі стереотипами.

У межах проєкту **«Посилення можливостей ромської спільноти України»** команда підтримувала громади у Полтавській та Дніпропетровській областях, працювала з ромською молоддю та жінками, а також допомагала посилювати локальні ініціативи та залучення ромів до суспільних процесів.

У 2025 році «АРКА» стала співорганізатором міжнародної літньої школи з історії ромів **«Пам'ятаючи разом»** у Берліні. Учасники з різних країн вивчали історію ромів і сінті, пам'ять про геноцид та сучасні виклики, пов'язані з дискримінацією і правами людини. Команда також брала участь у міжнародних конференціях та дискусіях, присвячених правам ромської спільноти, підтримці України та питанням інклюзії під час війни.

Через платформу **«Жянес»**, публічні інтерв'ю, відеопроєкти та інформаційні кампанії команда розповідала історії ромських військових, волонтерів, активістів та цивільних, а також працювала над посиленням видимості ромської культури в українському інформаційному просторі.

Кожен із цих напрямків став частиною спільної роботи над тим, щоб ромська спільнота в Україні була видимою, почутою та включеною в суспільні процеси — не через стереотипи, а через реальні історії, досвід та партнерство.

Комеморація

одним із ключових напрямків роботи Молодіжної агенції з адвокації ромської культури «АРКА» залишалася комеморація пам'яті ромів — жертв нацистського геноциду, а також формування культури пам'яті про ромську спільноту в Україні.

Наша організація продовжувала працювати над розвитком культури пам'яті про геноцид ромів та включенням ромської історії у ширший український і європейський контекст. Одним із ключових принципів цієї роботи залишалися історична достовірність, повага до пам'яті жертв, видимість ромського голосу та врахування культурних особливостей ромської спільноти під час комемораційних заходів.

Центральною подією року стали заходи 2 серпня у Національному історико-меморіальному заповіднику «Бабин Яр», присвячені Міжнародному дню пам'яті жертв геноциду ромів.

Комемораційні заходи об'єднали представників ромської громади, державних інституцій, міжнародних організацій, дипломатичного корпусу, дослідників та правозахисників. Учасники пройшли траурною ходою до меморіалу «Ромська кибитка» у Бабиному Яру.

Команда «АРКА» також наголошувала на важливості проведення подібних заходів пам'яті в різних регіонах України. Масові вбивства ромів під час нацистської окупації відбувалися по всій території країни. Саме тому культура пам'яті про геноцид ромів не повинна обмежуватися лише окремими символічними локаціями чи датами. Важливо інтегрувати цю тему у локальні контексти пам'яті, робити ромську історію видимою на рівні громад та формувати розуміння того, що трагедія ромів є невід'ємною частиною історії України.

Важливою частиною комеморації стало поєднання меморіального та просвітницького компонентів. У межах заходів було відкрито виставку «Невидимі. Стійкість: минуле і сучасність ромів», створену у партнерстві з Національним історико-меморіальним заповідником «Бабин Яр» та Українським центром вивчення історії Голокосту. Проєкт акцентував увагу на подоланні історичної невидимості ромів, документуванні досвіду геноциду та представленні сучасного ромського голосу в українському суспільстві.

Виставка «Невидимі. Стійкість: минуле і сучасність ромів» була створена як тематико-нарративний проєкт про повернення ромської видимості — у пам'яті, культурі та суспільному просторі. Її центральною ідеєю стало осмислення ромської ідентичності як форми спротиву: від переслідувань і геноциду під час Другої світової війни — до сучасної громадянської активності, культурної присутності та участі ромів у захисті України. Експозиція поєднала історичні матеріали, мистецтво та сучасні історії, щоб показати ромську спільноту поза стереотипами та образом «невидимої» меншини.

Структурно виставка складалася з кількох змістових блоків. Історична частина презентувала архівні документи, фотографії, карти місць масових убивств ромів, свідчення очевидців і історії людей, які пережили геноцид. Окремий мистецький блок був присвячений роботам сучасних ромських митців — представників другого і третього покоління після геноциду, які через візуальне мистецтво осмислюють міжпоколінну травму, втрату ідентичності та пам'ять. Завершальна частина виставки показувала сучасних ромських військових, активістів, митців і громадських діячів — як приклад нової видимості ромської спільноти в Україні.

Культура

Книга «Земля дихала» стала одним із важливих проєктів «АРКА» у 2025 році. Це художньо-документальний комікс, створений на основі реальних свідчень ромів, які пережили геноцид під час Другої світової війни. Проєкт поєднав документальну основу з графічною мовою, щоб зробити складну і травматичну тему більш доступною для широкої аудиторії, зокрема молоді. Через особисті історії людей, які втратили родини, були змушені переховуватися та виживати під час нацистських переслідувань, книга повертає ромський досвід у простір української історичної пам'яті. Окрему увагу команда приділяла тому, щоб говорити про геноцид ромів не лише як про статистику чи архівний факт, а через людські голоси та емоційний досвід. Книга вийшла українською, англійською та ромською мовами.

Ще одним важливим культурно-документальним проєктом року стала книга Бахтало. Історії українських ромів авторства Єви Райської (журналстки медіaproєкту «Жянес»). Видання об'єднало художні репортажі про сучасні ромські спільноти України та зосередилося насамперед на конкретних людях і їхніх історіях. Книга показує ромів поза стереотипними образами — як військових, активістів, митців, працівників, батьків, молодь, людей із різним досвідом та поглядами. Через формат художнього репортажу авторка досліджує теми стигматизації, ідентичності, бідності, дискримінації та водночас — людяності, гідності й стійкості ромської спільноти. Однією з цілей проєкту стало створення більш живого і багатогранного образу сучасних українських ромів у суспільному просторі.

Освітні програми та робота з молоддю

У 2025 році «АРКА» продовжила розвивати освітній міжнародний напрям як один із ключових інструментів адвокації ромської культури та формування нових поколінь носіїв і дослідників ромської пам'яті. У фокусі — створення безпечних навчальних і обмінних просторів для молоді, де поєднуються історична освіта, критичне осмислення минулого, робота з ідентичністю та розвиток навичок культурної медіації.

Одним із центральних форматів Літня школа з історії ромів **«Згадуємо разом»**. Освітній проєкт зібрав представників української та ромської молоді з України та Європи для спільного вивчення трагедії ромів і сінти у XX столітті, з особливим акцентом на період Другої світової війни.

Протягом кількох днів учасники вивчали маловідомі сторінки минулого, пов'язані з переслідуванням ромів і сінти у XX столітті, обговорювали політику пам'яті.

Організатором школи виступила Молодіжна агенція з адвокації ромської культури «АРКА» у партнерстві з Міжнародним товариством загрожених народів. Проєкт реалізовувався за фінансової підтримки німецького фонду Stiftung EVZ («Пам'ять, відповідальність і майбутнє»).

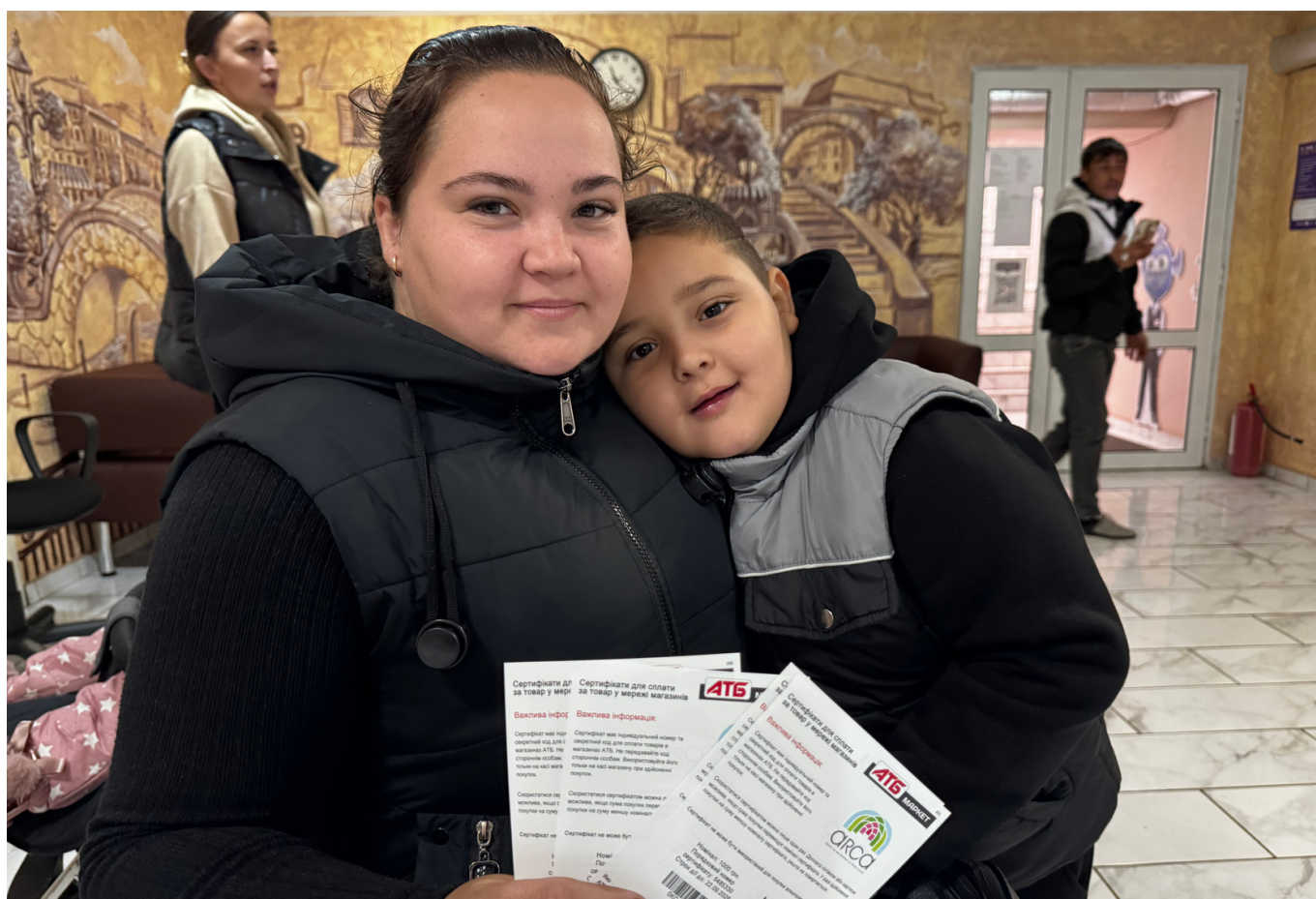
Програма школи поєднувала академічну глибину й особисту рефлексію: лекції з історії ромів міжвоєнного періоду, перегляд документального фільму «Забутий геноцид», дискусії про антиромське законодавство 1930-х років у Німеччині, відвідини концентраційного табору Равенсбрюк, а також роботу з особистими історіями — учасники фіксували свої думки у щоденниках і презентували їх наприкінці програми.

Гуманітарні проєкти

У 2025 році «АРКА» у партнерстві з Українським Жіночим Фондом реалізувала комплексний проєкт підтримки ромських громад у Полтавській та Дніпропетровській областях. Програма поєднувала гуманітарну допомогу з освітніми можливостями, формуючи модель, орієнтовану не лише на подолання кризових потреб, а й на довгострокове посилення спроможності ромських родин, жінок і молоді.

Представник від родини з-поміж багатодітних сімей, військових чи ветеранів, літніх людей, які пережили геноцид часів Другої світової, матері одиначки, люди з інвалідністю та ті хто опинився в складних життєвих обставинах отримував ваучер на придбання продуктів номіналом 1 000 грн упродовж чотирьох місяців.

Важливою складовою проєкту є розвиток освіти і професійних можливостей. Програма фінансує навчання для ромської молоді та жінок, які хочуть здобути нову професію чи підвищити кваліфікацію.

Учасникам і учасницям були доступні такі напрями навчання:

- сфера послуг (перукар, майстер манікюру, косметолог, бариста, кухар)
- офісні професії (бухгалтер, HR-менеджер, адміністратор)
- цифрові спеціальності (SMM-фахівець, графічний дизайнер, оператор ПК)
- технічні спеціальності (водійські права, ремонт техніки)
- мовні курси (англійська, німецька та інші).

Максимальна сума покриття – до 20 000 грн. Оплата навчання здійснювалася безпосередньо на рахунок закладу освіти, після завершення навчання — видавався офіційний сертифікат.

Міжнародна діяльність

У березні 2025 року представниця «АРКА» — співголова Українського ромського адвокаційного альянсу «АУРА» та заступниця директора організації Наталія Томенко — взяла участь у 69-й сесії Комісії ООН зі становища жінок (CSW69), яка проходила в Нью-Йорку.

Сесія була присвячена огляду та оцінці виконання Пекінської декларації та Платформи дій, а також результатів 23-ї спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН. У роботі заходу взяли участь представники держав-членів ООН, міжнародних організацій, неурядового сектору та жіночих ініціатив з усього світу.

Під час заходів сесії вона представляла позицію щодо потреб ромських жінок і дівчат в Україні та тих, хто вимушено перебуває за кордоном унаслідок війни. Окрему увагу було приділено питанням доступу до освіти, ринку праці та розвитку жіночого лідерства в умовах війни.

Міжнародна діяльність

У 2025 році «АРКА» взяла участь у міжнародному публічному форумі **Café Kyiv**, який щороку відбувається у Берліні та об'єднує українських і міжнародних партнерів, представників громадянського суспільства, експертного середовища, культурних інституцій та медіа для обговорення відновлення України, демократичних процесів і ролі культури у суспільних трансформаціях.

У межах форуму «АРКА» долучилася до дискусій, присвячених:

- інклюзії та видимості вразливих груп у процесах відновлення України;
- ролі культури та пам'яті у формуванні сучасної української ідентичності;
- протидії дискримінації та посиленню участі ромських громад у суспільному житті;
- важливості міжкультурного діалогу у контексті війни та післявоєнної відбудови.

Відбувся міжнародний круглий стіл «Ромська інклюзія у фокусі: зміцнення партнерства між Україною та Німеччиною», організований Молодіжною агенцією з адвокації ромської культури «АРКА» спільно з Центральною радою німецьких синті та ромів у партнерстві з Товариством народів під загрозою, Українським ромським адвокаційним альянсом (AURA) та Євангелічною академією в Берліні. Захід відбувся за підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини та Українського жіночого фонду.

Мета та фокус заходу

Круглий стіл був присвячений питанням ромської інклюзії в Україні та становищу ромів-біженців з України в Німеччині. У центрі обговорення перебували теми:

- забезпечення рівної участі ромських громад у суспільному житті;
- протидії антициганізму та дискримінаційним практикам;
- покращення доступу ромів до програм підтримки та соціальних послуг;
- розвитку сталих партнерств між українськими та німецькими інституціями.

У Берліні відбулися заходи з нагоди п'ятиріччя програми EVZ Foundation «Young People Remember», яка об'єднує молодь, активістів і освітян з різних країн Європи навколо тем історичної пам'яті, прав людини та громадянської освіти.

У заході взяла участь представниця Молодіжної агенції з адвокації ромської культури «АРКА» Чінара Маджидова, яка долучилася до дискусій і тематичних зустрічей, присвячених ролі пам'яті у сучасному суспільстві та викликам громадянської освіти в умовах цифрової трансформації.

Події 2025

Упродовж року ми брали участь в івентах, актіях, панельних дискусіях, круглих форматах — різноманітних публічних подіях. Усе задля того, аби послідовно посилювати видимість ромської спільноти в публічному просторі та включати її голос у ширші суспільні й політичні дискусії.

Окремо важливим результатом стало розширення партнерських зв'язків і залучення нових аудиторій — від локальних громад до міжнародних інституцій.

Провели в МЗС лекцію до Дня пам'яті жертв геноциду ромів

Представниця «АРКА» взяла участь у конференції ОБСЄ з прав людин

Виступили під час круглого столу «Бабин Яр: і тисячі ярів пам'яті по всій Україні»

На Книжковому Арсеналі презентували комікс про геноцид ромів «Земля дихала»

Фінансовий звіт

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

87 гранти міжнародних фондів

3 надходження від приватних донорів

10 внески партнерських організацій

Донори та партнери

ERIAS
EUROPEAN ROMA
INSTITUTE FOR ARTS
AND CULTURE

**CENTRAL
COUNCIL**
[of German
Sinti & Roma]

CROWN AGENTS
ACCELERATING SELF-SUFFICIENCY & PROSPERITY

У 2025 році діяльність «АРКА» залишалася послідовно спрямованою на посилення видимості ромських громад, розвиток інклюзивних підходів у гуманітарній та освітній сферах, а також розширення участі ромських жінок і молоді в суспільних процесах на національному та міжнародному рівнях.

«АРКА» і надалі зосереджуватиметься на розвитку адвокаційних, освітніх і культурних ініціатив, спрямованих на зміну сприйняття ромської громади, посилення її голосу в публічному просторі та підтримку рівної участі в усіх сферах суспільного життя.

Ми вдячні всім партнерам, донорам і громадам, які протягом року підтримували нашу роботу та залишаються залученими до спільного процесу змін. Продовжуючи цю співпрацю, ми прагнемо формувати більш інклюзивне середовище, у якому права, гідність і можливості кожної людини є невід'ємною частиною суспільного розвитку.

КОНТАКТИ:

yngo.arca@gmail.com

<https://arca.org.ua>

МИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

facebook.com/YNGO.ARCA
facebook.com/djanes.media

instagram.com/arca_org
instagram.com/djanes.media

youtube.com/@yngoarca7631
youtube.com/@djanes_media